

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงขอบเขตหน้าที่และงานของครูประถมศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครู เป็นสำคัญ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ มีทั้งเอกสารภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะได้แยกกล่าวเป็นลำดับไป

เอกสารและงานวิจัยในประเทศ

ชาว์รง บัวศรี¹ กล่าวถึงลักษณะของครูที่เด็กชอบไว้ดังนี้

1. รูปร่างได้สัดส่วน สด ทาทางดี เสียงกังวานชัดเจน
2. เยือกเย็นสม่ำเสมอ
3. มีความสนใจกว้างขวาง
4. สนใจปัญหาของเด็ก
5. ให้ความร่วมมือ และมีทัศนคติเป็นประชาธิปไตย
6. มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์
7. มีความยืดหยุ่นทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ
8. ยกย่องชมเชยผู้ทำดี

กัญญา สาทร² มีความเห็นต่องานในลักษณะที่ว่าครูควรมี สังคมดี เป็นมิตรกับเพื่อนครูและคนทั่วไป สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ครูควรรักและสนใจในอาชีพ มีความ

¹ชาว์รง บัวศรี, หลักการศึกษาศาสตร์ (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, 2506), หน้า 34.

²กัญญา สาทร และคณะ, วิชาชุด ป.ม. (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2507), หน้า 7.

ประพฤติกี่ เป็นแบบอย่างของนักเรียนได้ มีความรู้ดี สอนดี การปกครองดี มีความยุติธรรม

สาย ภาณุรัตน์³ ได้เพิ่มเติมคุณลักษณะของครูประถมศึกษาที่ตอง การดังนี้ มีอุปนิสัย
เหมาะสมที่จะเป็นครู สุขภาพทางกายและทางจิตดี มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน นอกจากนั้นครู
ควรจะเป็ยบการปฏิบัติราชการ

สุรินทร์ สรสิริ⁴ กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครูไว้ว่า ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง
ให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลใด ๆ รักษาความลับของศิษย์และบูรวม
งาน รู้จักเสียสละและรับผิดชอบงาน รักษาความสัมพันธ์ระหว่างครู และช่วยเหลือกัน
หน้าที่การงาน เตรียมการสอนสม่ำเสมอ จัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน
สอน คิดค่อสัมพันธ์กับผูปกครองเสมอ

ฝ่ายควบคุมมาตรฐานการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา⁵ ได้กล่าวถึงความรู้วิชา
ครูและทักษะของครูไว้ว่า

1. ครูตองเข้าใจวิธีฝึกทักษะการอ่านและการเขียน วิธีจัดกิจกรรมส่งเสริมการ
เรียน
2. ตองเข้าใจหลักการและวิธีการวัดผล
3. รู้จักวิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึกเป็นต้น
4. รู้จักนำผลที่วัดได้มาพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน
5. รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มาประกอบการเรียนการสอน

³สาย ภาณุรัตน์, "ภาระอันแท้จริงของครูประจำชั้น," ศูนย์ศึกษา, 12
(กรกฎาคม, 2508), หน้า 33.

⁴สุรินทร์ สรสิริ, "ครูดีนั้นเป็นอย่างไร," วิทยาจารย์, 71 (กรกฎาคม,
2515), หน้า 3 - 9.

⁵กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการประเมินมาตรฐาน
โรงเรียนประถมศึกษาปี พ.ศ. 2515 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 838.

ส. ศิวรักษ์⁶ ได้กล่าวถึงลักษณะของครูในอุดมคติในการแสดงปาฐกถาแก่คณะครู
โรงเรียนอัสสัมชัญ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2515 ไว้ดังนี้

1. รู้วิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี
2. ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจการเรียน
3. ชอบวิชาที่ตนสอน
4. มีความจำที่พอสมควร
5. มีความรับผิดชอบงาน

เกรียง เอี่ยมสกุล⁷ กล่าวถึงขอบเขตงานวิชาการที่ครูต้องปฏิบัติไว้ตามลำดับคือ

1. ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอนให้เข้าใจความมุ่งหมายและรายละเอียดของ
- เนื้อหา
2. จัดทำโครงการสอนและบันทึกการสอน
3. ใช้วิธีสอนให้เหมาะแก่นักเรียน
4. ศึกษาและจัดทำกรวัชผลแบบต่าง ๆ นำผลการสอบไปแก้ไขการสอนของครู
5. เตรียมและจัดทำอุปกรณ์ให้เหมาะกับวิธีสอน
6. เลือกและใช้แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ เพื่อส่งเสริมการสอน
7. จัดให้นักเรียนประกอบกิจกรรมระหว่างเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ส. ศิวรักษ์, "ครูในอุดมคติ," ประมวลบทความเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี
(เอกสารประกอบการสัมมนาของกรมการฝึกหัดครู, พฤษภาคม 2516), หน้า 29 - 42.

⁷เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ (พระนคร : โรงเรียน
การช่างวุฒิมศศึกษา (แผนกการพิมพ์), 2511), หน้า 281.

ชนิน ญาณพิทักษ์⁸ ฝากควบคุมมาตรฐานการประถมศึกษา⁹ แผนกวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย¹⁰ โรงเรียนสวนอนันต์ สังกัดกรมสามัญศึกษา¹¹ มีความเห็นตรงกันว่า ครูควรมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เตรียมการสอนและเตรียมงานล่วงหน้า
2. ตรวจงานและสมุดแบบฝึกหัดนักเรียน
3. ตรวจสุขภาพและบริการอนามัยแก่นักเรียน
4. จัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน
5. จัดทำระเบียบสนธิ
6. ทำสมุดประจำชั้น สมุดรายงานประจำวันนักเรียน
7. ควบคุมชั้นเรียนโดยใช้หลักจิตวิทยาและประชาธิปไตย
8. ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนให้มีเครื่องเขียนแบบเรียน
9. สอนซ่อมเสริมส่วนที่บกพร่อง
10. ว่างล่าวักเตือนนักเรียนเรื่องความประพฤติ
11. ออกข้อสอบและทำการวัดผล
12. จัดห้องเรียนและดูแลทรัพย์สินของห้องเรียน
13. เป็นครูเวช คอยควบคุมดูแลความปลอดภัยของนักเรียน

⁸ชนิน ญาณพิทักษ์, "หน้าที่ของครูกับสุขภาพของเด็ก," ประถมศึกษา, 15 (พฤษภาคม, 2507), หน้า 590 - 603.

⁹กรมสามัญศึกษา, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁰แผนกวิชาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การบริหารสถานศึกษา, ปี 2516, หน้า 91.

¹¹โรงเรียนสวนอนันต์, กรมสามัญศึกษา, หลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบของครู, 2515. (อัครสำเนา).

14. ปลุกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดี

พ.ศ. 2509 สมพร พันธโกศล¹² ได้สำรวจทัศนคติของนักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อบุคลิกภาพของครูประจำชั้น โดยส่งแบบสอบถามให้นักเรียนมัธยมเป็นผู้ตอบจำนวน 500 ฉบับ สรุปผลการวิจัยได้ว่า นักเรียนชายร้อยละ 75 เห็นว่า ครูควรจะให้คะแนนอย่างยุติธรรม อธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด และรู้เนื้อหาวิชาที่ตนสอนอย่างแท้จริง นักเรียนชาย ร้อยละ 67.20 เห็นว่าครูควรมีรูปร่างหน้าตาดี สุขภาพสมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้ดี และใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ส่วนนักเรียนชายอีกร้อยละ 71.40 เห็นว่า ครูควรมีอารมณ์ขันบ้าง อบรมมารยาทของนักเรียนก่อนทำการสอน และหมั่นตรวจสอบผลงานของ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

พ.ศ. 2511 ล้อม ไชยศรี¹³ ได้ค้นคว้าถึงลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชาย มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย โดยส่งแบบสอบถามให้นักเรียนชายจำนวน 400 คน ตอบ ปราบกว่าประมาณร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ชอบครูที่พูดจาสุภาพและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีเสรีภาพในการออกความคิดเห็น รักและเมตตาต่อเด็ก ใจดี สุขุม อารมณ์แจ่มใส ร่าเริงเสมอ เข้มงวดต่อความประพฤติของนักเรียน รักความก้าวหน้าและสนใจในการสอน

¹²สมพร พันธโกศล, "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อบุคลิกภาพของครูประจำชั้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 58 - 60. (อัครสำเนา).

¹³ล้อม ไชยศรี, "ลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), หน้า 60 - 61.

ในปีเดียวกันนี้ มัชฌมา ปิยะมาดา¹⁴ ได้สำรวจจุดลักษณะของครูในจังหวัดพระนคร
 ธนบุรี โดยใช้ครูที่สอนในโรงเรียนรัฐบาลระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 1,406
 คน จากโรงเรียน 53 โรงเรียน เขียนพฤติกรรมวิฤติที่เกิดขึ้นในห้องเรียน จากการศึกษาพบว่า
 จุดลักษณะที่ดีมี 9 ประการ คือ เมตตากรุณา ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน
 การสอนดี ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม ซื่อตรง
 ให้ความอุปการะนักเรียน บุคลิกภาพดี มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

พ.ศ. 2513 สุพัตรา ภักดีประไพ¹⁵ ได้วิจัยเรื่องลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามของ ล้อม ไชยศรี
 ส่งให้นักเรียนตอบ จำนวน 531 ฉบับ สรุปลักษณะที่นักเรียนชอบดังนี้

1. มีวิธีการสอนดี ทำให้นักเรียนสนุกสนาน
2. พูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ
3. ปกติใจดี แต่จะเข้มงวดเป็นบางครั้ง
4. ทำงานมีระเบียบแบบแผน
5. มีความรู้ทางด้านวิชาการมากพอควร
6. แต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ
7. ตักเตือนเมื่อนักเรียนทำผิดครั้งแรก
8. สนใจการเรียนของนักเรียน
9. มีเวลาให้นักเรียนซักถามข้อข้องใจ

007069

¹⁴ มัชฌมา ปิยะมาดา, "การสำรวจจุดลักษณะของครูในจังหวัดพระนครธนบุรี"
 (ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2511), หน้า 107-
 108.

¹⁵ สุพัตรา ภักดีประไพ, "ลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2513" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 54.

ท.ศ' 2514 สุพรรณ เฟ็งชัย¹⁶ ได้ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จประกาศนียบัตร วิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2509 - 2511 ของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคศึกษา 9 การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของครูใหญ่ต่อผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และการประเมินค่าตนเองของผู้สำเร็จประกาศนียบัตร เกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้ครูใหญ่และครูที่สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ได้แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่า ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นของครูใหญ่ต่อผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประเมินค่าตนเองของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา เกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การใช้อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม การอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน ความเอาใจใส่ในการจัดห้องเรียนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ท.ศ 2515 พรพิมล เฟ็งศรีทอง¹⁷ ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกลักษณะของครูกับนักวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ครูทั่วไปควรมีลักษณะดังนี้ เป็นผู้มีความรู้และหมั่นศึกษาหาความรู้ ปรับปรุงวิธีสอนให้ดีขึ้น มีความมั่นคงทางอารมณ์ ควบคุมตนเองได้ดี มีเหตุผล มีสภาพราเริงแจ่มใส ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ไม่หลบหลีกงาน และรักเด็ก มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน

¹⁶สุพรรณ เฟ็งชัย, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2509 - 2511 ในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคศึกษา 9" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 73.

¹⁷พรพิมล เฟ็งศรีทอง, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับนักวิทยาศาสตร์ (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515), หน้า 31.

ในปีเดียวกันนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ¹⁸ ร่วมกับกรมสามัญศึกษา และกรมการปกครอง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะในแง่พฤติกรรมของครู ตัวอย่างประชากรใช้โรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด จำนวน 987 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนเลือกครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน และให้ครูใหญ่เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและให้คะแนน เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบสังเกตพฤติกรรมของครู ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ตอน ๆ แรกเป็นคำถามเกี่ยวกับการสังเกตคุณลักษณะทั่วไปของครู จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบการสังเกตกระบวนการสอนของครู ตามเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีสอนและอุปกรณ์	37 ข้อ
2. การปกครองชั้นเรียน	16 ข้อ
3. การเขียนข้อสอบ	5 ข้อ
4. การสร้างข้อสอบ	15 ข้อ
5. ความถนัดในการออกข้อสอบ	6 ข้อ
6. การนำผลการสอบไปใช้	9 ข้อ
7. การนำผลการสอบไปใช้ด้านบริหาร	6 ข้อ
8. การนำผลการสอบไปใช้ด้านแนะแนว	6 ข้อ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไปของครู ครูใหญ่ส่วนมากเห็นว่าครูมีคุณลักษณะที่ดีและมีมาก คือ ความรับผิดชอบ การมองโลกในแง่ดี ความยุติธรรม ส่วนคุณลักษณะที่มีน้อย ได้แก่ความเห็นอกเห็นใจ ความสงบเสงี่ยม
2. กระบวนการสอนของครู ครูใหญ่เห็นว่า ครูมักใช้วิธีการที่ครูเป็นศูนย์กลาง

¹⁸สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา, 2518. หน้า 40 - 41. (อค์สำเนา).

ปกครองเด็กโดยวิธีการที่ตนเอง วิชาที่ครูค้นคว้าในการออกข้อสอบคือวิชาสังคม-ศึกษา และภาษาไทย นอกจากนี้ครูมักจะนำผลการสอบไปใช้คำแนะนำเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนโดยตรงมากกว่าโดยอ้อม

พ.ศ. 2516 กรมการฝึกหัดครู¹⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะของครูที่ดี" โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องของทบวงการศึกษาศึกษา 6 ประเภท ได้แก่ ครู ศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ปกครอง พระ ผู้บริหารการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะของครูเชิงพฤติกรรม ในด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านสุขภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม และความประพฤติ ด้านอบรมแนะนำและปกครอง การวิจัยครั้งนี้ทำร่วมกับวิทยาลัยครูทั้ง 12 แห่ง ขณะนี้การดำเนินงานยังไม่แล้วเสร็จ เพิ่งสรุปผลได้เพียง 2 แห่ง คือ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยครูลำปางวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวิทยาลัยครูเพชรบุรีดังนี้

นักเรียนครูและผู้ปกครอง มีความเห็นสอดคล้องกันคือ ชอบครูที่ตั้งใจสอน เข้าใจและเป็นกันเองกับเด็ก ยุติธรรม ช่วยเหลือเอาใจใส่เด็กได้ทั่วถึงมีจิตใจเมตตา โอบอ้อมอารี ว่างแหม่ใส ตรงต่อเวลา กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่า ด้านการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน การวางตัว การช่วยเหลือด้วยเมตตาธรรม เป็นที่ชื่นชอบในอันดับต้น

สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อหน้าที่ของครู โดยทั่วไปทุกคนเห็นว่าหน้าที่สอนเป็นหน้าที่อันดับแรก รองลงไปได้แก่การเตรียมการสอน การทำบัญชีเรียกชื่อ การแนะนำ การทำตนเป็นที่พึ่งของเด็ก พยายามเข้าใจปัญหาของเด็ก

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ปรากฏผลดังนี้

บุคคลในกลุ่มตัวอย่างส่วนมากชอบครูที่มีลักษณะดังนี้

1. รักการสอน สอนได้เข้าใจแจ่มแจ้ง

¹⁹กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี (พระนคร : 2518) (อค์สำเนา).

2. มีความรู้ดี
3. ไม่ถือตัวเป็นกันเอง
4. รับผิดชอบงานในหน้าที่
5. เสียสละ เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็ก
6. เอาใจใส่ ชยัน และตรงต่อเวลา
7. มีความจริงใจ อารมณ์ดี
8. มีเหตุผล เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก

ในค่าน้ำหนักของครูส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าหน้าที่อันคัมภ์แรกของครูคือตั้งใจสอน และรักการสอน ส่วนหน้าที่อื่น ๆ รองลงไปได้แก่

1. เตรียมการสอน การปกครอง การวัดผลและติดตามผล
2. รับผิดชอบในหน้าที่
3. ศึกษาหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน
4. ช่วยในการบริหารงานโรงเรียน
5. สร้างมนุษยสัมพันธ์และร่วมกิจกรรมชุมชน
6. สั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี

จากการสรุปผลขึ้นไปพบว่า ลักษณะของครูที่จำเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับคุณธรรมและความประพฤติ รองลงมาเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครู ส่วนลักษณะด้านวิชาการนั้น แม้จะจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็มีสัดส่วนน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

ในปีเดียวกันนี้เอง คณิง จันทวงศ์²⁰ ก็ได้ศึกษาวิจัยถึงความคิดเห็นของครูใหญ่

²⁰คณิง จันทวงศ์, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น เกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครู" (ปริญญาานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต 2516), หน้า ง - ฉ.

โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อประสิทธิภาพของครู โดยส่งแบบสอบถามชนิด
มาตราส่วนประเมินค่าซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะทางด้านต่าง ๆ ของครู ให้ครูใหญ่จำนวน
192 คน เป็นผู้ตอบ ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่เห็นว่าครูมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ดีในทุกด้าน
และเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านความรู้ความสามารถ
ในวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติหน้าที่ราชการ อยู่ในเกณฑ์ดี

พ.ศ. 2516 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา²¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของ
ครูที่สังคมต้องการ ใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครอง จากทุกเขตใน
กรุงเทพมหานคร รวม 23 เขต ๆ ละ 3 โรงเรียน จำนวน 756 คน โดยแบ่งคุณลักษณะ
ของครูที่ศึกษาเป็น 7 ด้าน คือ ด้านความประพฤติ ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านความสามารถ
ในการสอน ด้านการปกครองนักเรียน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการทำงานนอก-
เวลา ผลการวิจัยพบลักษณะของครูด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความประพฤติ ครูไม่ควรเล่นการพนัน ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่
นักเรียนตลอดเวลา
2. ด้านความรู้ทางวิชาการ ครูจะต้องมีความรู้กว้างขวาง และหาความรู้ให้ทันสมัย
อยู่เสมอ การฝึกสอนและการเรียน วิธีสอนมีความจำเป็นมาก
3. ด้านการสอน สอนให้เด็กเข้าใจ ใช้อุปกรณ์การสอนบ่อย ๆ สอนโดยคำนึงถึง
ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือแนะนำเมื่อเด็กทำงานไม่ทัน
4. ด้านการปกครอง ครูควรเข้มงวดกวดขันไม่ปล่อยปละละเลยต่อการทำผิด
ระเบียบ ครูควรอบรมความประพฤตินักเรียน
5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูต้องให้ความสนิทสนมกับเด็ก ให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อ
เด็กประสบปัญหา ควรช่วยเหลือปรับปรุงชุมชน

²¹วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), น. 73 - 85.

6. คำนวณบุคลิกภาพ มีเสียงพูดชัดเจน การแต่งกายเรียบร้อย มีอารมณ์ขันในบางโอกาส มีหน้าตาขี้มึนแจ่มใส

พ.ศ. 2518 วิรัช วรรณรัตน์²² ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของครูประจำการ กับนักเรียนครู ว่ามีลักษณะครูแตกต่างกันด้านใด มากน้อยเพียงใด การศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างครูประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 295 คน นักเรียนครูในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 241 คน รวม 536 คน แบบสอบถามเป็นแบบ Paired comparison มี 100 คู่ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกข้อความใดข้อความหนึ่งในแต่ละคู่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ครูประจำการและนักเรียนครู จัดลำดับความสำคัญต่างกันดังนี้

ลำดับ	ครูประจำการ	นักเรียนครู
1	ความมีเหตุผล	ความมีเหตุผล
2	การสอน	ความยุติธรรมชื่อเสียง
3	ความรับผิดชอบ	การสอน
4	ความยุติธรรมและชื่อเสียง	ความรับผิดชอบ
5	การให้คำแนะนำปรึกษา	การให้คำแนะนำปรึกษา
6	ความขยันหมั่นเพียร	ความขยันหมั่นเพียร
7	ความเมตตากรุณา	ความเมตตากรุณา
8	สัมพันธภาพกับนักเรียน	สัมพันธภาพกับนักเรียน
9	บุคลิกภาพ	บุคลิกภาพ
10	การยกย่องชมเชย	การยกย่องชมเชย

²²วิรัช วรรณรัตน์, "การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะบางประการของครูประจำการ กับนักเรียนครูที่ยังไม่เคยเป็นครูประจำการ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 90.

ในปีเดียวกันนี้ บริบูรณ์ สุทธิสุภา²³ ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์ ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู วิธีการวิจัยได้สร้างเกณฑ์การประเมินผลแล้วให้ผู้บริหาร การศึกษาอันประกอบด้วย ศึกษาธิการกับครูใหญ่ รวมทั้งตัวครูเอง เป็นผู้ประเมินผลการ ปฏิบัติงานของครู เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ดู ปรากฏว่าความคิดเห็นของบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันเป็นส่วนมาก นอกจากหลักเกณฑ์บางประการ ซึ่งมีความขัดแย้งกัน สรุปได้ดังนี้

ก. ความขัดแย้งกันระหว่างศึกษาธิการกับครูใหญ่

1. ครูควรใช้บริการห้องสมุดและไลศัทศน์ศึกษามาช่วยสอน
2. ครูควร เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน

ข. ความขัดแย้งระหว่างครูใหญ่กับครู ในเรื่องต่อไปนี้

1. ครูควรรักษาระเบียบและความสะอาดในชั้น
2. การใช้บริการห้องสมุด และไลศัทศน์ศึกษามาช่วยในการสอน และการ เสียสละให้บังงานในอาชีพ

ครูซึ่งมีการระควมรับผิดชอบทางด้านการสอนมาก ๆ เกิดความเบื่อ หน่ายตอการทำงาน ไม่ได้รับความพึงพอใจในการทำงาน ก็ไม่เห็นด้วย กับการใช้บริการห้องสมุดและใช้ไลศัทศน์ศึกษามาช่วยสอน

3. การออกเยี่ยมนักเรียนและผู้ปกครอง ครูเห็นว่าไม่มีความจำเป็นมากนัก

ค. ความขัดแย้งระหว่างศึกษาธิการกับครู ในเรื่องต่าง ๆ คือ

1. การให้ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ตั้งกฎเกณฑ์ การให้ครู เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ศึกษาธิการมักได้ เห็นความสำคัญของทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติจริง

²³บริบูรณ์ สุทธิสุภา, "เกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8" (ปริญญาานิพนธ์การ ศึกษาหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร 2518) (อค์สำเนา), หน้า 45.

2. ครูควรให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ครูไม่เห็นด้วยเพราะไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียนได้เต็มที่

เอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศ

ในสหรัฐอเมริกา มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการวัดคุณลักษณะครู และมีการศึกษาค้นคว้าลักษณะของครูและการให้คะแนนครูมาก่อน ค.ศ. 1915 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค.ศ. 1954 ฮาร์ท²⁴ ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมปีสุดท้ายของ Ten Thousand High School เกี่ยวกับครูและการสอนของครู ได้พบว่า ครูที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความสามารถที่จะชักจูงใจนักเรียนให้เกิดความสนใจในวิชาที่ตนสอน มีความฉลาดรอบรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ สามารถในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด
2. ครูต้องสนใจในตัวนักเรียน ให้ความร่วมมือกับนักเรียน มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน
3. สามารถควบคุมอารมณ์ ยอมรับความคิดของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
4. อธิบายได้อย่างแจ่มชัด มีวิธีสอนให้นักเรียนเข้าใจง่าย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 ลีคส์²⁵ ได้ศึกษาครู 300 คน ในเมสซาชูเซตส์ คาโรไลนา สรุปว่า ครูที่เข้ากับเด็กได้ดี จะต้องเป็นผู้มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความร่วมมือ

²⁴ Frank W. Hart, Teacher and Teaching by Ten Thousand High School Seniors (New York: Macmillan, 1954), p. 128.

²⁵ C.H, Leeds. "A Scale for Measuring Teacher-pupil Attitudes and Teacher - Pupil Report," Psychology Monogram, 6(1950), p. 64.

เป็นกันเองกับนักเรียน ครูที่นักเรียนไม่ชอบคือครูที่ชอบวิพากษ์วิจารณ์ค่าหนีติเตียนนักเรียน มีแต่ความเศร้าหมอง ไม่กล้า ขี้อาย ชอบหลบซ่อนอยู่ตามลำพัง

ค.ศ. 1951 ไฮเอท²⁶ ได้พูดถึงคุณลักษณะของครูว่า ควรจะรู้วิชาที่สอนเป็นอย่างดี ชอบวิชาที่สอน ชอบและรู้จักเด็ก ใจกว้าง มีความรู้กว้างขวางมีอารมณ์ขัน จำแนก และมีเมตตาธรรม

ค.ศ. 1960 โรอัน และคณะ²⁷ ได้ศึกษาค้นคว้าถึงคุณลักษณะของครูในโครงการ National Committee on Education ในปี ค.ศ. 1948 - 1954 จากกลุ่มตัวอย่าง 6,179 คน โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า The critical incident technique โดยเริ่มหาพฤติกรรมของครูที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ด้วยการสังเกตและศึกษาพฤติกรรมที่สำคัญโดยการให้ครูช่วยเขียนเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เขาได้รวบรวมพฤติกรรมที่ดีของครูไว้ดังนี้ มีลักษณะว่า เร็วแจ่มใส คั้นตัวอยู่เสมอ มีความอดทน มีอารมณ์ขัน มีระเบียบวินัยที่ไม่ลำเอียง มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ สนใจนักเรียนและกิจกรรมของชั้นเรียน ยอมรับเมื่อตนทำผิด มีความยุติธรรม สนใจในปัญหาของนักเรียน ส่งเสริมกำลังใจนักเรียน เตรียมการสอนดี ยอมรับความสามารถของนักเรียน มีการยึดหยุ่นในการสอน เป็นกันเองกับนักเรียน หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

ค.ศ. 1964 ดันฮิลล์²⁸ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูไว้ดังนี้คือ มีความซื่อสัตย์ เชื่อถือได้ ทักสินใจดี และมีประสิทธิภาพ ส่วนทักษะในด้านการสอนนั้นเขาเห็นว่า ครูควรจะมีความ

²⁶ Gilbert Highet, The Art of Teaching (London: Methuen & Co. Ltd., 1951), p. 8 - 56.

²⁷ David G. Ryans, Characteristics of Teachers, (Washington D.C.: American Council on Education, 1960), p. 82.

²⁸ James Dunhill. Discipline in the Classroom (London: University of London Press, Ltd., 1964), p. 14, 62.

รู้ และทักษะในการสอน เข้าใจเด็ก ทักษะในการปรับปรุงวิธีสอน และความรู้ให้เหมาะสมกับเด็ก มีทักษะความสามารถในการเขียน วาดภาพ ทักษะในการพูด การแสดงละคร การเล่านิทาน การอธิบาย และทักษะในการตั้งคำถาม นอกจากนั้นยังเห็นว่าครูควรมีความรักและภูมิใจในอาชีพ มีความซื่อสัตย์และจริงจัง มีความรู้ดี เข้าใจเด็ก พยายามศึกษาพื้นฐานทางครอบครัวเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและทำงาน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้หน้าเรียน มีความเป็นกันเองกับเด็ก เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก พยายามกวาดสายตาไปทั่วห้อง มีความจริงใจต่อครูใหญ่และเพื่อนร่วมงาน

ในปีเดียวกันนี้ กีบสัน และ ฮันท์²⁹ ได้เสนอความเห็นว่าการจะปฏิบัติงานได้ผลดีและมีความสำเร็จ ต้องมีลักษณะ 3 ประเภทใหญ่ คือ

ก. ประเภทความรู้ มีความรู้ด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างดี รู้เรื่องพัฒนาการของเด็ก และพัฒนาการเรียนรู มีความรู้ในการปฏิบัติงาน และเทคนิคในการสอนแบบต่าง ๆ

ข. ประเภททักษะ มีทักษะในการใช้ภาษาเขียน ภาษาพูด ทำให้เด็กเข้าใจง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการค้นคว้าวิจัย และหาความรู้เพิ่มเติม แก้ปัญหาอย่างถูกต้องลึกวิชา และรักงานครู

ค. ประเภทความสนใจ ได้แก่ สนใจนักเรียน สนใจวิชาที่ตนเองสอน สนใจชุมชนชนที่ตั้งของโรงเรียน สนใจที่จะร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน สนใจที่จะพัฒนาอาชีพครู

ค.ศ. 1967 เบ็ค³⁰ ได้ศึกษาถึงลักษณะของครู โดยการสอบถามนักเรียนชั้น 6

²⁹R. Oliver Gibson, and Harold C. Hunt, The School Personnel Administration (Boston: Houghton Mifflin Company, 1965), p. 242.

³⁰William R. Beck, "Pupils' Perceptions of Teacher Merit: A Factor Analysis of Five Postulated Dimensions," The Journal of Educational Research, 61 (November, 1967), p. 127 - 8.

จำนวน 2,108 คน แบบสอบถามที่มีค่าถามอยู่ 100 ข้อ ซึ่งถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูหลายประการ ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบลักษณะครูดังนี้

1. รักและเอาใจใส่นักเรียน
2. ช่วยให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
3. มีระเบียบวินัย
4. ส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน
5. ปรับปรุงวิธีสอนอยู่เสมอ

ค.ศ 1968 ชาร์ล อี จอห์นสัน³¹ ได้จัดแบ่งคุณลักษณะของครูแต่ละประเภทไว้ดังนี้
 ผู้ช่วยครู (Teacher's aides) คือบุคคลซึ่งทำหน้าที่ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานสอน

ครูช่วยสอน (Teaching assistant) คือบุคคลซึ่งมีความสามารถในระดับเดียวกับผู้ช่วยครู นอกจากได้รับปริญญาบัตรทางด้านศิลปศาสตร์แล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นครูระดับประถมศึกษาด้วย

ครูประถมศึกษา (General elementary Teacher) เป็นผู้ที่ผ่านการอบรมวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการสอนเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 12 ปี นอกจากนี้ต้องมีทักษะในการสอน และการทำงานกับเด็ก รวมทั้งสามารถแนะนำและช่วยให้เด็กสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้เอง

ผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการประถมศึกษาโดยเฉพาะ คุณสมบัติโดยทั่วไปคล้ายกับครูประถม แต่มีความสามารถพิเศษในการแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตร อุปกรณ์การศึกษาพัฒนาการของเด็ก การประเมินผลการเรียน การแนะแนว การพัฒนาอาชีพและการติดต่อกับชุมชน

³¹ Charles E. Johnson, "Georgia Educational Model Specifications for the Preparation of Elementary Teachers, Final Report Project (October, 1968), p. 16 - 7.

ค.ศ. 1969 สมาคมแนะแนวการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา ได้สร้างหลักเกณฑ์ในการวัดความสามารถของครู ในโครงการเตรียมครูสำหรับการสอนระดับกลาง ต่อมาในปี 1970 สำนักงานการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา³² ร่วมกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยพลอริกา ได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือดังกล่าว เพื่อนำไปใช้วัดคุณลักษณะของครู 54 รายการ คุณลักษณะที่จะวัด แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ด้านบุคลิกภาพ
2. ด้านความเข้าใจ
3. ด้านทักษะในการสอน

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย สรุปผลการวิจัยถึงลักษณะที่ครูพึงมี ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพ

1. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์
2. รักเด็ก มีความเข้าใจตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก

3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. สามารถติดต่อและทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. ตั้งใจและอุทิศเวลาเพื่อการเรียนและการเรียนของเด็กทั้งในและนอก

ห้องเรียน

³²Gordon Lawrence, "Measuring Teacher Competences for the Middle School," The National Elementary Principal, Vol. 51 (November, 1971), p. 60 - 66.

ด้านความเข้าใจ

1. เข้าใจกระบวนการเรียนการสอน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ ความเป็นผู้นำ กระบวนการกลุ่ม
2. เข้าใจระบบการจัดการศึกษา
3. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มโรงเรียน
4. เข้าใจวิธีการวัดและปรับปรุงหลักสูตร รวมทั้งการสอนด้วย

ด้านทักษะการสอน

1. มีเทคนิคในการแนะนำ
2. ใช้สื่อทัศนูปกรณ์เป็น
3. มีเทคนิคในการศึกษาค้นคว้า
4. ระบุปัญหาของเด็ก
5. ทักษะในการแก้ปัญหา
6. รู้จักสร้างและใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
7. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำ
8. ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจและประเมินผลตนเอง
9. ฝึกให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย